

Keuze als frame

Media over prenataal testen

RIVM, 17 april 2012

José Sanders
j.sanders@let.ru.nl

Centre for Language Studies

Uitgangssituatie

Gezondheidsgeletterdheid → houdt meer in dan alleen het begrijpen van de aangeboden voorlichtingsmaterialen

“Informed decision making” → aanvankelijk alleen bij behandeling van complexe ziektes zoals kanker

Nu ook bij zwangerschap en bevalling → eisen aan voorlichting, moet aandacht besteden aan screening

Vraag: → In welke media-context communiceren professionals met zwangere vrouwen? Wat betekent dit voor voorlichting?

Onderzoek toont aan:

- Mensen voelen zich gedwongen voor veiligheid te kiezen [h]
- Mensen kunnen risico's slecht inschatten [i]

Zwangere vrouwen → baseren zich op

- verhalen (omgeving, media)
- professionele voorlichting

Massamedia: Niet veel aandacht voor prenataal testen

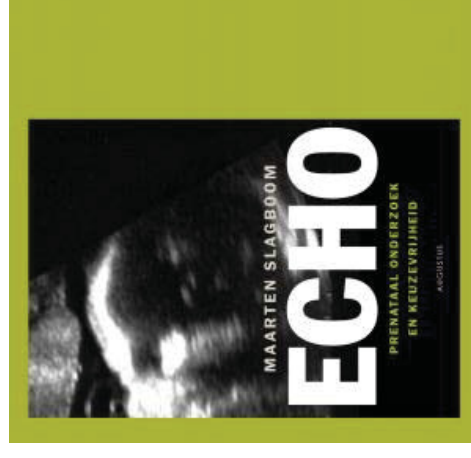
Onderwerp is minder “visueel” dan de zwangerschap en de geboorte
Indruk van artsen: ouders willen vooral gerustgesteld worden

Ervaringen rond prenataal testen blijven in de privésfeer;
bij goede uitslag is het snel vergeten,
bij slechte resultaat volgt vaak een afbreking van de zwangerschap
die je niet van de daken roept.

Uitzondering bevestigt de regel:

Maarten Slagboom

‘ *Echo – Prenataal onderzoek
en keuzevrijheid Atlas, 2011* →
veel mediaoptredens

Nieuwe media: Zoeken naar informatie op internet

Prenataal onderzoek: 61.800 hits op Google.

1. Bedrijven en particuliere instellingen geven langs deze weg informatie over prenataal testen
2. Webfora over prenataal testen: bv.
  - Oudersonline.nl en zwangerschapspagina
  - Vragen zijn bv. “wie heeft er ervaring met (vlokkentest, triple test)”
  - Reacties zijn tegen-verhalen (bij mij ging het zo-en-zo) en het onderstrepen van het recht op eigen keuze
3. Tenslotte voorlichting door professionals
  - Verloskundigen, ziekenhuizen
  - Informatiecentra

Overheidsgesteunde voorlichting op internet

KiesBeter.nl over prenataal testen: informatie

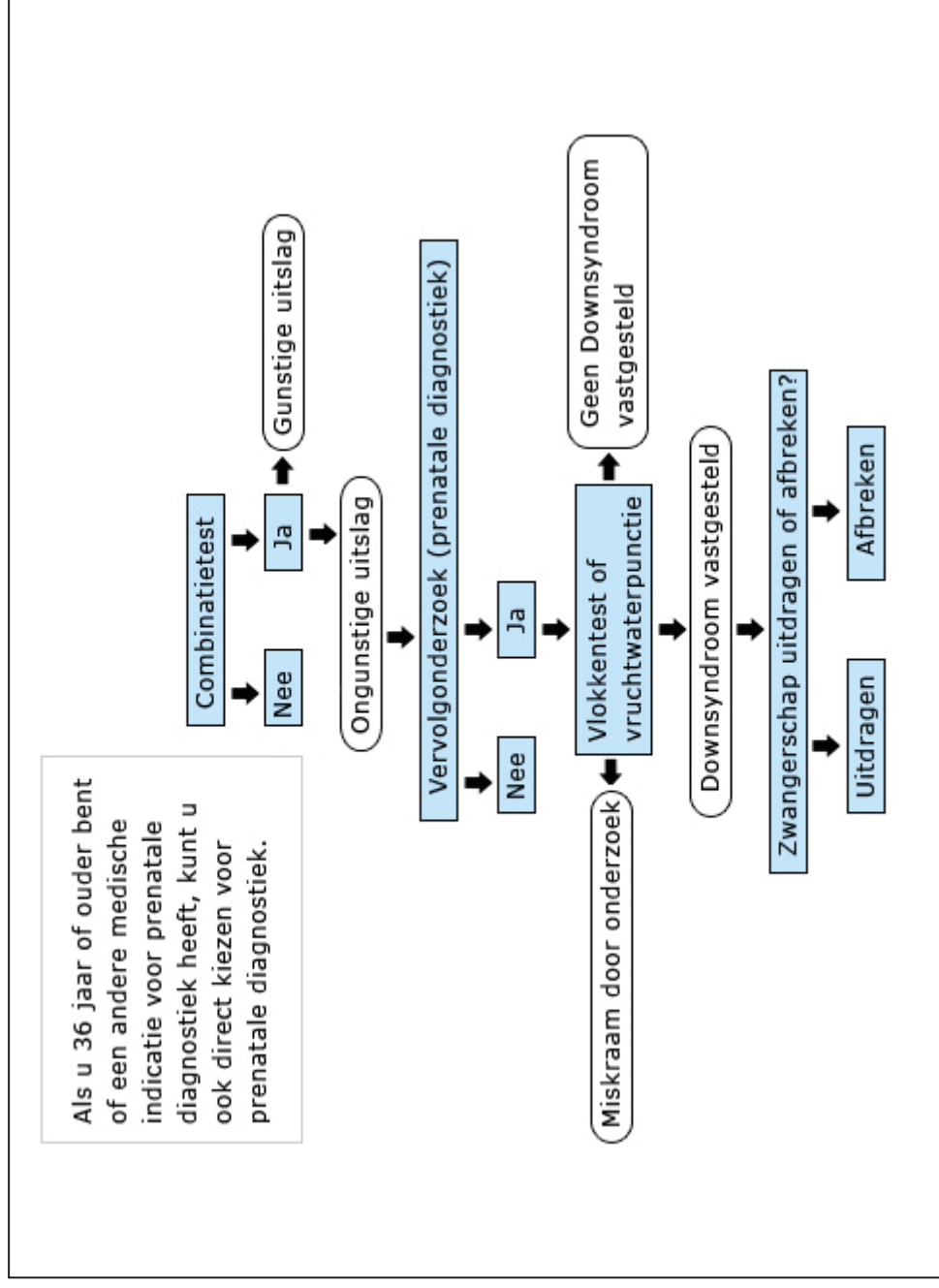
“Prenataal onderzoek

Deze aflevering gaat over [prenataal onderzoek](#). Aan bod komt welke mogelijkheden een zwangere vrouw heeft voor onderzoek tijdens de zwangerschap. We volgen drie stellen. Eerst een stel dat nadenkt over een prenatale screening. Vervolgens een stel dat heeft gekozen voor prenataal onderzoek en ten slotte een stel dat dat bewust niet heeft gedaan.”

Maar die aflevering is niet meer beschikbaar →

Lastig om aan geobjectiveerde ervaringen te komen.

Kiesbeter.nl Keuzeschema

Erfocentrum.nl: informatie, keuzehulp en “verhalen”

Hoe kiezen anderen?

Onderstaande verhalen zijn gebaseerd op argumenten van zwangere vrouwen voor hun keuze over prenatale screening.

Diane

Diane is 30 jaar en zwanger van haar eerste kind. Haar kijk op downsyndroom en prenatale screening: “Een kind met Downsyndroom zou te belastend zijn voor mij. Met prenataal onderzoek kunnen ze bepalen of mijn kind Downsyndroom heeft. Van die mogelijkheid wil ik dan graag gebruik maken.” Diane koos voor prenatale screening.

Mariska

Mariska was 25 toen zij voor het eerst zwanger werd. De kans op een kind met Downsyndroom voor vrouwen van haar leeftijd vindt ze klein: “Ik vind die kans niet opwegen tegen de spanning en onzekerheid die prenatale screening voor mij met zich meebrengt”. Ze besloot geen prenatale screening te laten doen.

Samenvatting nieuwe media

Sturen vrouwen naar (recht op, moeten) kiezen

Kiezen waar ze willen bevallen

Kiezen of en zo wat voor pijnstilling ze wensen

Kiezen of ze borstvoeding gaan geven

En eerst:

Of en zo ja in hoeverre ze prenatale onderzoeken willen

En bij een negatieve uitslag: of ze de zwangerschap willen uitdragen
of niet

Frame: actief – passief → scenario: kiezen

Triggers van dit frame

- Kiezen
- Plan
- Voorbereiden
- Overleggen
- Informeren
- Checklist, vragen

Zorgverlener is in dit scenario belangenbehartiger /vertegenwoordiger/
procesbegeleider

Moeder en partner zijn in dit scenario actief subject + verantwoordelijk
Keuze zelf wordt het frame die alle media- en professionele
communicatie over prenataal testen bepaalt.

Voorlichtingsteksten stellen zich “neutraal” op

Proces van kiezen

Praktijk: passieve rol is ook een optie
doen wat de meesten doen, in de verwachting van geruststelling;
(Tenzij men tevoren ideologische of medische positie inneemt)

Kans op negatieve uitslag lijkt ondenkbaar

Toch negatieve uitslag:

zoeken naar verhalen over de afwijking/ziekte
door verhalen over “het ergste” in eens héél reëel

**Keuze voor uitdragen versus afbreken wordt gestuurd door
beschikbaarheid van verhalen over het onvoorstelbare**

Discussie

Nieuwe voorlichtingsbenaderingen zijn nodig in “neutrale”
mediacontext

Narratieve (verhalende) benaderingen zouden beter passen beter in de
ontstane functionele context
ECHTE verhalen zijn nodig om zowel zwangere vrouwen als partners
reële keuzemogelijkheden te geven

Niet alleen over argumenten bij de keuzes

Maar ook over de ervaringen

In het keuzeproces zelf

Bij verschillende uitkomsten/besluiten

Met het leven met kinderen in verschillende situaties

De kracht van authentieke verhalen

Narratieve personages kunnen tonen

- Hoe je intenties kunt omzetten in acties,
- Welke hindernissen je kunt verwachten,
- En hoe je daar omheen kunt zeilen / je die kunt overkomen

Met andere woorden, personages dienen als **rolmodellen**

- Er zijn aanwijzingen dat de acties van personages als voorbeeld dienen voor doelgroepen

Beter dan generieke informatie kunnen **ik-verhalen** laten zien

- met welke obstakels “mensen als ikzelf” geconfronteerd zijn,
- en hoe ze daarmee om zijn gegaan

Kracht van verhalen (vervolg)

Onderzoek toont aan dat

- eigen verhalen van mensen essentiële informatie bevatten over hun coping gedrag in moeilijke omstandigheden,
- waarbij ze gedrag combineren met hun eigen biografische en culturele details

In gezondheidscommunicatie worden verhalen herkend als

- persuasieve (overtuigende) evidentie naast statistische evidentie
- bv. bij preventieve screening en vaccinatie
- vooral om media-verhalen van celebrities te pareren

Nieuwe ontwikkelingen: “getoetste” verhalen

http://www.healthtalkonline.org/Pregnancy_children/

Discussiepunten/vragen aan de zaal

- Hoe functioneert de keuze-georiënteerde voorlichting in de praktijk?
  - Lezen/bekijken mensen het?
  - Begrijpen mensen het?
  - Hebben ze er iets aan?
- Zouden *echte* verhalen iets kunnen bijdragen aan de voorlichting?
- Zo ja, in welke vorm zouden die verhalen aangeboden moeten worden, en langs welk medium?